Žaneta D v o ř á k o v á (Praha)

ODRAZ RUSKO-UKRAJINSKÉ VÁLKY V URBANONYMII A V JAZYKOVÉ KRAJINĚ OSTATNÍCH ZEMÍ

REFLECTION OF RUSSIAN-UKRAINIAN WAR IN URBANONYMS AND IN THE LINGUISTIC LANDSCAPE OF OTHER COUNTRIES

This study is focused on changes in linguistic landscape (especially in urbanonyms) due to the Russian attack on Ukraine in February 2022. It follows official and unofficial renaming of streets around the world in effort to show solidarity with Ukraine and its people. Official commemorative names have often the meaning 'Free Ukraine' (e.g. in Riga and Tirana), 'Ukrainian Heroes' (e.g. in Prague and Vilnius) etc. and are mostly located close to Russian embassies. Unofficial names given to streets by activists as a protest against the war are usually motivated by the name of the Ukrainian president Volodymyr Zelenskyy. Street names derived from the adjective Russian, or from Russian toponyms are changed as well, however only unofficially (e.g. the sign with the name of *Ruská* 'Russian Street' in Prague was replaced with the sign containing the famous answer of the Ukrainian soldiers from Snake Island to the Russian warship).

Key words
onomastics; linguistic landscape; urbanonyms; Ukraine

Klíčová slova
onomastika; jazyková krajina; urbanonyma; Ukrajina

1. Úvod

Cílem této studie je sledovat změny v urbanonymii, k nimž došlo v důsledku rusko-ukrajinské války poté, co Ruská federace zahájila dne 24. 2. 2022 invazi na Ukrajinu. Všímat si přitom budeme jak změn oficiálních, tak neoficiálních. Zaměříme se zvláště na reakci okolního světa, tedy na urbanonyma vně samotné místo válečného konfliktu. Vycházet budeme především ze zpráv v domácím i zahraničním tisku dostupném on-line, popř. i ze zpráv na sociálních sítích. Tyto prameny jsme monitorovali v časovém období únor–prosinec 2022.

Změn si budeme všímat v širším rámci jazykové krajiny, která je tvořena jazykem veřejných nápisů, reklamních billboardů, názvů ulic, obchodních štítů a nápisů na budovách apod. (Landry – Bourhis, 1997, s. 25). Příznačné pro jazykovou krajinu je, že velmi dynamicky reaguje na aktuální dění. Zároveň je místem, kde se střetávají různé mocenské nebo národnostní zájmy.[1] Na jazykové krajiny tak

[1] Vlivem politiky na vlastní jména se zabývá tzv. politická onomastika (detailně viz David, 2017a).

 https://doi.org/10.58756/a16472602

můžeme vztáhnout to, co napsal M. Czepczyński o krajinách kulturních, „stávají se velmi odvážnými fyzickými a intelektuálními vyjádřeními mocenského vztahu mezi skupinami. Moc, kontrola a odpor jsou hlavními ohnisky diskuse o kulturních krajinách a tyto diskuse a procesy jsou vždy nejaktivnější a nejviditelnější v době transformace.“ (Czepczyński, 2008, s. 47, překlad ŽD)[2] Jazyková krajina však není jen „arénou konfliktu“, ale lze na ni pohlížet i jako na „performativní prostor“, v němž se odráží vztah místních obyvatel k pojmenování a jeho recepce (detailně viz Rose-Redwood – Alderman – Azaryahu, 2017, s. 11–16). Vztaženo na urbanonyma, k oficiálnímu přejmenování ulic a městských prostranství dochází z rozhodnutí politiků a odráží se v něm vládnoucí ideologie, zatímco přejmenování neoficiální jsou projevem občanských aktivistů, kteří chtějí vyjádřit svůj politický názor v prostoru „svého“ města. Oba tyto póly chceme v naší studii představit.

2. Jazyková krajina v místě válečného konfliktu

Jazyková krajina na Ukrajině v době války přirozeně čelí zcela jiným problémům než jazykové krajiny v jiných zemích, situace je zde diametrálně odlišná a její popis by si vyžádal samostatnou studii. Na tomto místě se omezíme pouze na několik ilustračních příkladů.

2.1 Změny v ukrajinské toponymii

Na Ukrajině v současnosti dochází k velké vlně změn urbanonym jak ze strany Ukrajinců, kteří se zbavují uličních názvů spojených jakkoli s Ruskem (k tomu detailně Ostash, 2023), tak i ze strany Rusů na okupovaných územích, kteří se touto cestou snaží o ovládnutí prostoru i skrze jména a o jeho kolonizaci (srov. Neethling, 2016, s. 148). Například mariupolské *náměstí Svobody* bylo ihned po obsazení města přejmenováno na *Leninovo náměstí* (echo24, 11. 6. 2022), což je původní jméno tohoto náměstí ještě z éry Sovětského svazu (guru.ua).[3] Obdobně

[2] „Cultural landscapes become very audacious physical and cerebral expressions of power relation between one group and another. Power, control and resistance are core foci in the discussion about cultural landscapes, and these discussions and processes are always most active and visible in the times of transformation.“ (Czepczyński, 2008, s. 47)

[3] Dle ústního sdělení G. Zymovetzové na workshopu Language and Environmental Perception in Europe (3. 10. 2022) ruská média užívají při informování o situaci na Ukrajině záměrně toponyma z éry Sovětského svazu. Ta však nelze považovat za ruská exonyma pro ukrajinská města. Je to vědomé „vymazávání“ posledních 30 let existence nezávislé Ukrajiny, včetně změn v místopise, k nimž za tu dobu došlo. Tato otázka by si jistě zasloužila samostatný výzkum, který však přesahuje rámec naší studie.

bylo např. v okupovaném Melitopolu nahrazeno 86 názvů ulic pojmenovaných po ukrajinských osobnostech názvy honorifikujícími osobnosti ruské (The Kyiv Independent, 5. 2. 2023). Rusové mění též cedule s ukrajinskými toponymy a nahrazují je ruskými přepisy, např. místo nápisu ukrajinskou cyrilicí a latinkou *Маріуполь* / *Mariupol* je tu nyní pouze tabule se jménem města v ruštině *Мариуполь* (nypost.com, 6. 6. 2022). Hlavní motivací těchto změn je především manifestace ideologie a nového politického pořádku. Nová (či staronová) zeměpisná jména reprezentují ruský pohled na ukrajinské území, které si i touto cestou přivlastňují. Nahrazení nápisů má ve válečné krajině obdobně symbolickou funkci jako stržení vlajky nepřítele a vyvěšení vlastní. Zároveň je součástí vytyčování hranic, neboť platí, že „[o]nymické jednotky fungující ve vojenském mediálním diskurzu přispívají k vytyčování a formování prostoru konfliktu a jeho hranic, často mnohem širších než geografických“ (Амиров, 2021, s. 248, překl. ŽD).[4]

Obrázek 1: Výměna cedule s ukrajinským názvem města *Mariupol* za ruský (zdroj: nypost.com, 6. 6. 2022)

2.2 Odstraňování orientačních tabulí

Od začátku války bylo součástí ukrajinské strategie zmatení nepřítele tím, že byly odstraňovány cedule s názvy ulic i obcí, popř. byla tato toponyma přelepována různými vzkazy. Například všechna jména obcí na jednom rozcestníku u silnice byla přepsána na *Гаага* (Haag) (Facebook My country? Europe, 2. 3. 2022),[5]

[4] „Ономастические единицы, ункционирующие в милитарном медиадискурсе, способствуют очерчиванию и формированию пространства конфликта и его границ, часто гораздо более широких, чем географические.“ (Амиров, 2021, s. 248)

[5] Ukrajina oficiálně podala 27. 2. 2022 žalobu na Rusko k Mezinárodnímu soudnímu dvoru v Haagu a 3. 3. hlavní prokurátor Mezinárodního trestního soudu (ICC) oznámil, že zahájil vyšetřování možných válečných zločinů během ruské invaze na Ukrajině.

Obrázek 2 a 3: Upravené ukrajinské rozcestníky (zdroj: Facebook My country? Europe, 2. 3. 2022; subbota.ua, 1. 3. 2022)

jiné cedule posílají ruskou armádu „НА Х*Й“ (subbota.ua, 1. 3. 2022), stejně jako hlídka ze Zmijího (též Hadího) ostrova – jejich slavná odpověď na výzvu, aby se vzdali, se stala symbolem ukrajinského odporu, zněla „Російський військовий корабель, иди на хуй!“, do češtiny se překládá jako „Ruská válečná lodi, jdi do prdele!“ (wikipedia.org).

Obdobná taktika ztížení orientace nepříteli byla použita i v Československu v srpnu 1968 během invaze vojsk zemí Varšavské smlouvy. Tehdy „[z]mizely tisíce orientačních tabulí a ty, jež zůstaly, byly přemístěny, aby umocnily bloudění vojáků“ (Ptáčníková, 2021, s. 48). Nutno ovšem říci, že za blouděním ruských vojáků stojí i to, že se podle některých tvrzení orientují podle starých sovětských map ze 70. let 20. století (mil.in.ua, 18. 7. 2022).

3. Oficiální změny urbanonym ve světě

Podívejme se nyní na reakci okolního světa. Válka na Ukrajině vyvolala velkou vlnu solidarity, která se mimo jiné projevila i přejmenováváním ulic mnoha měst. I ty se tak staly jakýmsi symbolickým a ideologickým bojištěm.[6]

3.1 Urbanonyma na počest Ukrajiny

O záměru radnice Prahy 6 přejmenovat část Korunovační ulice, vedoucí kolem ruské ambasády, na ulici *Ukrajinských hrdinů* informoval tisk již 28. 2. 2022

[6] Obdobný ideologický souboj v uličních názvech přitom není novinkou, např. v 70. letech 20. století, během války ve Vietnamu, změnila levicová radnice v Kalkatě *Harrington Street*, kde sídlila americká ambasáda, na *Ho Chi Minh Sarani* (Suraiya, 19. 3. 2022).

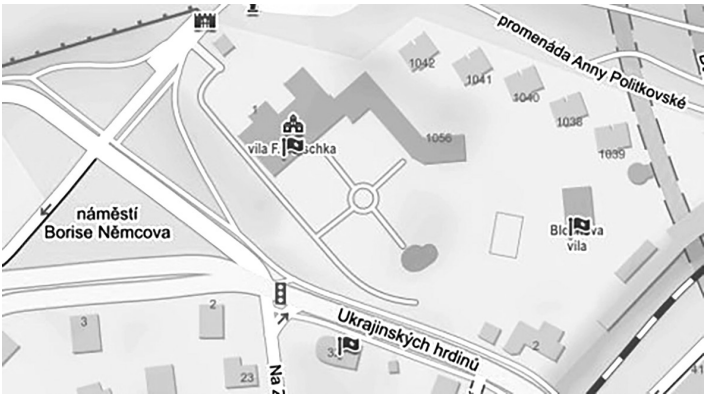

Obrázek 4: Velvyslanectví Ruské federace v ČR (vila F. Petschka) a konzulární oddělení (Blochova vila) v Praze (zdroj: mapy.cz)

(denik.cz), k samotné oficiální změně pak došlo o téměř dva měsíce později 22. 4. 2022 (zprávy.aktualne.cz, 22. 4. 2022). Praha se tak připojila k prvním městům, jež k takovému kroku přistoupila.[7]

Ve Vilniusu byla již 3. 3. 2022 přejmenována ulice u ruské ambasády na ulici *Ukrajinských hrdinů* (lit. *Ukrainos Didvyrių gatve*) a cedule s tímto novým názvem tu byla umístěna v litevštině a ukrajinštině. O den později, 4. 3. 2022, se i hlavní město sousedního Lotyšska rozhodlo přejmenovat část ulice Antonijas před ruskou ambasádou na ulici *Svobodné Ukrajiny* (lotyš. *Ukrainas neatkarības iela*) (The Guardian, 10. 3. 2022). O několik dní později přejmenovala i radnice

[7] Připomeňme, že již v roce 2020 nechala radnice přilehlé náměstí pojmenovat po zavražděném opozičním politikovi a kritikovi prezidenta Vladimira Putina Borisu Němcovovi. Ruská ambasáda na to tehdy reagovala tím, že změnila svou doručovací adresu právě na Korunovační 34, kde má svou druhou budovu. Z druhé strany je pak ruská ambasáda v Praze „obklíčena" *promenádou Anny Politkovské*. Tato cesta ve Stromovce byla pojmenována po zavražděné ruské novinářce, spisovatelce a politické aktivistce (prazsky.denik.cz, 27. 2. 2020). Zmíněná pojmenování byla vyjádřením solidarity s ruskou politickou opozicí a hnutím za lidská práva. Ve Stromovce na dohled od ambasády se též nachází vyhlídka, kterou aktivisté neoficiálně pojmenovali *vyhlídka Alexeje Navalného* po nedávno odsouzeném kritikovi ruského prezidenta (idnes.cz, 5. 2. 2021). Po opozičním ruském politikovi Borisi Němcovovi se jmenuje od roku 2018 i část ulice před ruskou ambasádou ve Washingtonu, *náměstí Borise Němcova* (lit. *Boriso Nemcovo skveras*) se nachází také ve Vilniusu či u ruské ambasády v Kyjevě. Návrh na přejmenování náměstí před ruským konzulátem na *náměstí Borise Němcova* padl i v pohraničním norském městě Kirkenes v roce 2021, ale radní se tehdy postavili proti (The Barents Observer, 8. 3. 2022). Nejnověji po něm byla pojmenována ulice u ruské ambasády v Bratislavě v květnu 2022 (tvnoviny.sk, 25. 5. 2022).

Obrázek 5: Ulice *Ukrajinských hrdinů* ve Vilniusu (zdroj: The Guardian, 10. 3. 2022)

v albánské Tiraně ulici, kde sídlí ruská ambasáda, na ulici *Svobodné Ukrajiny* (alb. *rruga Ukraina e Lirë*) (Reuters, 6. 3. 2022).

Tyto první spontánní projevy solidarity s napadenou Ukrajinou se staly inspirací pro mnohá další města. Nejčastěji se v nových urbanonymech objevuje spojení „svobodná Ukrajina“,[8] např. ve Stockholmu se změnilo jméno parku před ruskou ambasádou na *náměstí Svobodné Ukrajiny* (švéd. *Fria Ukrainas plats*) (Reuters, 29. 4. 2022).[9] Dále se setkáváme se spojením „hrdinové Ukrajiny“ nebo „obránci Ukrajiny“, např. v bulharské Sofii byla 7. 4. 2022 odhlasována změna jména ulice před ruskou ambasádou na *Hrdinů Ukrajiny* (bul. *герои на украина*) (Sofia Globe, 7. 4. 2022). V polské Poznani bylo 23. 6. 2022 pojmenováno *náměstí Obránců Ukrajiny 2022* (pol. *Skwer Obrońców Ukrainy 2022*) (poznan.pl, 23. 6. 2022). Případně nové jméno obsahuje pouze adjektivum „ukrajinský“, např. 12. 9. 2022 vznikla ve Skopje *Ukrajinská alej* (maked. *Алеја на Украина*) (lokalno.mk, 12. 9. 2022).

V centru Reykjavíku ve čtvrti, kde sídlí ambasády, včetně té ruské, bylo přejmenováno malé prostranství na *Kyjevské náměstí* (isl. *Kænugarður*). Islandská podoba jména přitom vychází ze starého islandského exonyma pro hlavní město Ukrajiny (Iceland Review, 27. 4. 2022).[10] Z dalších ukrajinských toponym se

[8] Další příklady tohoto typu: V kanadském Torontu oznámili 9. 3. 2022 záměr změnit St. Clair Ave na *náměstí Svobodné Ukrajiny* (angl. *Free Ukraine Square*) (Global News, 9. 3. 2022), od 28. 4. 2022 je v polské Gdyni *náměstí Svobodné Ukrajiny* (pol. *Plac Wolnej Ukrainy*) (gdynia.pl, 26. 4. 2022), též v Krakově bylo 12. 7. 2022 náměstí u ruského konzulátu přejmenováno na *náměstí Svobodné Ukrajiny* (pol. *Skwer Wolnej Ukrainy*) (onet.pl, 12. 7. 2022). Ve Vratislavi a v Bělostoku pojmenovali alespoň kruhové objezdy *Svobodné Ukrajiny* (pol. *Rondo Wolnej Ukrainy*) (tuwroclaw.com, 27. 5. 2022; bialystok.pl, 21. 10. 2022).

[9] Původně se přitom zvažovalo pojmenování ulice po prezidentu Zelenském, od toho však nakonec radní upustili (Sveriges radio, 29. 4. 2022).

[10] Po vypuknutí války se začalo v domácím (např. Gruntová, 6. 5. 2022; ČT24, 5. 4. 2022) i zahraničím (např. Dreyer, 9. 3. 2022) tisku diskutovat o tom, zda používat pro označení hlavního

v urbanonymii uplatnila Mariupol v názvu *náměstí Hrdinného Mariupolu* v Gdaňsku (pol. *Skwer Bohaterskiego Mariupola*) (gdansk.pl, 28. 4. 2022).

Vedle výše uvedených urbanonym vztahujících se k Ukrajině a její toponymii se objevují i nové názvy motivované jmény osob, které se staly obětmi války, např. v Praze *Skakunův most* podle ukrajinského vojáka, jenž se obětoval při odpalování mostu, a zpomalil tak ruský útok na město Cherson;[11] či ulice před ruským konzulátem v Lipsku, která nově nese jméno *ulice Borise Romančenka* (něm. *Boris-Romantschenko-Straße*) po přeživším holocaustu, jenž zahynul v březnu 2022 při raketovém útoku na Charkov (bild.de, 10. 11. 2022). Jasným vyjádřením postoje je varšavská pěší a cyklistická stezka u ruské ambasády pojmenovaná *alej Obětí ruské agrese* (pol. *Aleja Ofiar Rosyjskiej Agresji*) (Konieczek, 21. 11. 2022).

Někde se přejmenování pouze zvažovalo, např. na Kanárských ostrovech (Diario de Avisos, 7. 4. 2022). Prosadit změnu stávajícího urbanonyma totiž není vždy snadné, např. v Oslu mělo původně dojít k přejmenování ulice Drammensveien na *Ukrajinskou ulici* (nor. *Ukrainas gate*), ale vzhledem k tomu, že se jedná o jednu z hlavních tepen města, byl by takový krok administrativně náročný, proto byla nakonec 9. 3. 2022 nazvána *Ukrajinské náměstí* (nor. *Ukrainas Plass*) jen křižovatka před ruskou ambasádou (The New York Times, 10. 3. 2022). Ta na to rozhořčeně reagovala a poukazovala na to, že prostor pojmenovaný *Ukrainas Plass* není ve skutečnosti žádné náměstí (News in English, 9. 3. 2022). Podobně „šalamounsky" k přejmenování přistoupili zastupitelé Plzně, kteří 2. 3. 2022 rozhodli, že přejmenují Sirkovou ulici u hlavního vlakového nádraží na *Ukrajinskou ulici*, s tím, že „[o]bčanů města se změna nijak nedotkne. Sirková ulice byla vybrána z toho důvodu, že na této adrese není nikdo trvale hlášen k pobytu, nedojte tedy k nutnosti výměny občanských průkazů z důvodu změny názvu ulice" (plzenoviny.cz, 3. 3. 2022). Je však otázkou, zda taková místa splňují požadavek určité reprezentativnosti, která se u tohoto typu pojmenování očekává (srov. David, 2011, s. 15).

---

města Ukrajiny exonymum, které bylo některými pociťováno jako z ruštiny vycházející podoba (v angličtině *Kiev*, v češtině *Kyjev*), nebo raději endonymum *Київ* (v přepisu do angličtiny *Kyiv*, do češtiny *Kyjiv*). Tento problém se samozřejmě netýká jen názvu hlavního města, ale i dalších ukrajinských toponym. Americký on-line slovník (Dictionary.com) proto např. změnil hesla u více než 40 ukrajinských místních jmen (Fram, 7. 10. 2022). V anglickém tisku se řešila i otázka vhodnosti užívání členu u označení státu *the Ukraine*, v češtině se objevila polemika ohledně užívání předložky *na Ukrajině* místo *v Ukrajině*, neboť tyto jazykové prostředky se podle některých kritiků primárně používají, hovoří-li se o oblastech, nikoli o samostatných státech.

[11] V Litvínově rozhodovali obyvatelé v anketě o pojmenování nového silničního mostu v Podkrušnohorské ulici. Studenti místní střední školy navrhli, aby se jmenoval po Vitaliji Skakunovi stejně jako most v Praze nedaleko ruské ambasády (sever.rozhlas.cz, 4. 5. 2022), nakonec však zůstal most beze jména (jip, 2022, s. 16).

3.2 Honorifikační funkce

Tato nová urbanonyma považujeme za honorifikační. J. David (2010, s. 131) vyjádřil v jedné ze svých starších prací na toto téma domněnku, že primární funkcí honorifikačních jmen není diferenciace, identifikace a lokalizace objektu, ale pouze nominace.[12] Jak ovšem vidíme, tato urbanonyma se většinou vyskytují u ruských ambasád a konzulátů, proto se domníváme, že bychom snad v těchto případech mohli uvažovat i o funkci lokalizační či orientační. Neplatí to však vždy. Změny v urbanonymii se mohou dotknout např. i čtvrtí, kde žije početná ruská či rusky hovořící menšina, jako je tomu např. v New Yorku, v oblasti nazývané neoficiálně Malá Oděsa (angl. Little Odessa), kde byly 24. 8. 2022 přejmenovány hlavní třídy Brighton Beach Avenue a Coney Island Avenue na *Ukrajinskou ulici* (angl. *Ukrainian Way*) (CBS News, 24. 8. 2022).

Setkáváme se i s poněkud paradoxní situací, kterou popsala již M. Ptáčníková (2021, s. 70): „Obvykle totiž nejprve vznikne onymický objekt, který potřebuje nějaké jméno, avšak v případě honorifikačních urbanonym může nastat i opačná situace. Nejprve může být utvořeno honorifikační jméno, reprezentující vnější svět, národní a mezinárodní dění, významné osobnosti a kulturní hodnoty klíčové pro aktuální vládnoucí režim. Toto jméno se politická reprezentace snaží integrovat do městského života a teprve sekundárně pro něj hledá vhodný objekt, tj. objekt odpovídající ‚hodnotě' dané osobnosti apod. Ne vždy se městské samosprávě při snaze o prosazení určitého jména do soustavy uličních názvů podaří najít vhodný objekt, který by mohla pojmenovat nebo přejmenovat. V těchto případech se uchyluje k náhradním řešením, především pak k ‚ukrajování' částí existujících ulic, jejich osamostatňování a označování požadovaným jménem." Kuriózní byla např. situace ve španělském Madridu. Jeho primátor Jose Luis Martinez Almeida 7. 3. 2022 na Twitteru oznámil, že z úcty k hrdinství a příkladu ukrajinského prezidenta Zelenského podle něj město pojmenuje kruhový objezd u ukrajinské ambasády *Presidente Zelenski*. Následně se ovšem ukázalo, že tento kruhový objezd má jméno po jedné nejznámějších ukrajinských spisovatelek Lesje Ukrajince, byl tak pojmenován 12. 1. 2019. Podle kritiků návrhu by tak došlo jen k nahrazení jména jednoho Ukrajince za jiného, navíc i v Madridu platí, že by ulice neměly nést jména po živých osobnostech. Primátor poté informaci opravil s tím, že se tak pojmenuje náměstí asi 500 m od ambasády (El País, 7. 3. 2022).[13]

[12] K novějšímu pojetí viz např. David, 2017b.

[13] Zatím však na mapě Madridu nacházíme pouze onen okruhový objezd *Plazuela de Lesya Ukrainka* (www.google.com/maps, cit. 2022-12-17).

3.3 Derusifikace stávajících urbanonym

Zatímco na Ukrajině probíhá masivní přejmenovávání ve snaze zbavit se urbanonym spojených s Ruskem, jeho osobnostmi a historií, ve světě jsme tento trend nezaznamenali. Pouze v Belgii navrhli dva obecní zastupitelé změny *Stalingradské ulice* (fr. *Avenue de Stalingrad*) v Bruselu a *Ruské ulice* (fr. *Rue de Russie*) v Saint-Gilles na *Ukrajinskou ulici* (fr. *Rue d'Ukraine*) (The Brussel Times, 6. 5. 2022). Návrh změny v Saint-Gilles však nezískal potřebnou většinu v obecním zastupitelstvu. V reakci na to přejmenovali aktivisté 16. 5. *Moskevskou ulici* (fr. *Rue de Moscou*) v Saint-Gilles na *Kyjevskou* (fr. *Rue de Kiev*) alespoň neoficiálně přelepkou (The Brussel Times, 18. 5. 2022).

Výzvu, že i Česko potřebuje derusifikaci veřejného prostoru, zveřejnil např. historik P. Hlaváček (19. 5. 2022). V praxi se však u nás aktuálně žádné změny nekonají. Jako příklad si můžeme uvést Českou Lípu. Zastupitelé tu rozhodli 16. 3. 2022 o přejmenování ulic *Moskevská* na *Křížovou* a ulice *Ruská* na *Vilovou*. Poté, co tento záměr oznámili, zvedla se vlna odporu ze strany opozice i místních obyvatel, proti přejmenování ulic vznikla též petice. Zastupitelé proto 6. 4. 2022 své původní rozhodnutí zrušili, vyhlásili veřejné projednávání a zároveň spustili anketu, v níž měli místní o změně rozhodnout. Hlasovalo se zvlášť o osudu názvu každé z těchto dvou ulic. Z usnesení vyplývá, že se elektronického hlasování o jménu ulice *Moskevská* zúčastnilo 1 932 respondentů, papírové ankety celkem 51, z toho 37,1 % respondentů bylo pro změnu názvu, 61,9 % bylo proti. Počet respondentů vyjadřujících se k urbanonymu *Ruská* byl stejný a výsledky dopadly taktéž takřka stejně – 37,4 % respondentů hlasovalo pro změnu, 61,1 % se postavilo proti. Jako důvody pro ponechání současných názvů uváděli převážně komplikace, které to způsobí obyvatelům a podnikatelům v této ulici, panoval také názor, že se jedná o zbytečné a plané gesto, které nic neřeší. Přitom 94,1 % těch, kteří se ke změně názvu *Ruská* vyjadřovali, v uvedené ulici nebydlí (sic!). Radnice si též vyžádala posudky tří místních historiků, jeden z nich by se změnou souhlasil, zbývající dva se vyslovili proti změně názvu, historik z Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě J. Panáček dokonce označil ve svém stanovisku snahu přejmenovat *Moskevskou* za „hysterické gesto" (Městský úřad Česká Lípa, 2022, s. 9–12).[14]

3.4 Odmítnutí změn

Jak vidíme, ne vždy se snahy o přejmenování setkají s kladnou odezvou. Např. v Dublinu bylo navrženo přejmenování *Orwellovy ulice* u ruské ambasády na *ulici*

[14] Opačná situace nastala v Českém Brodě, kde naopak občané navrhli při jednání o městském rozpočtu, aby byla přejmenována ulice *Ruská* na *Ukrajinskou*. Vše ovšem skončilo konstatováním radnice, že o přejmenování ulice musí rozhodovat zastupitelstvo města, nikoli občané, a k žádné změně v Českém Brodě nedošlo (Českobrodský zpravodaj, 2022, s. 10).

Nezávislé Ukrajiny (angl. *Independent Ukraine Road*), poté se zvažovalo i pojmenování po ukrajinském prezidentovi Zelenském, ale nakonec byly návrhy staženy údajně kvůli nesouhlasu místních obyvatel žijících v této ulici (The Irish Times, 14. 3. 2022). Tedy situace velmi podobná té v České Lípě, i když v Dublinu se nejednalo o pokus o derusifikaci, ale o honorifikaci.

3.5 Iniciátoři změn

Změny v urbanonymii iniciují politici a členové městských zastupitelstev, např. v Lisabonu navrhla pojmenování ulice před ruskou ambasádou *Ukrajinská ulice* (port. *Rua da Ukraine*) Liberální iniciativa (europe-cities.com, 7. 3. 2022). Jindy přichází návrhy od občanů, kteří sepisují různé petice, např. v Edinburghu vznikla petice, která navrhuje, aby se ulice Melville, v níž sídlí ruský konzulát, nově jmenovala *Zelenskyy Street* (scottishdailyexpress.co.uk, 2. 3. 2022).

Po prvních spontánních přejmenováních se dokonce zrodila ukrajinská vládní iniciativa s názvem „Ukraine Street“, která vyzývá odpovědné činitele i místní obyvatele, aby se zasadili o změnu názvů ulic u všech ruských ambasád a přejmenovali je na *Ukrajinské*. Dovolávají se mezinárodní solidarity a svůj návrh odůvodňují takto: „Ruští diplomaté a občané po celém světě by při procházce Ukrajinskou ulicí ke svým ambasádám a konzulátům dostávali skvělou každodenní připomínku suverenity Ukrajiny.“ (www.uastreet.world, překlad ŽD)[15] Na webu inciativy jsou v současnosti otevřeny petice pro 53 měst z 34 převážně evropských zemí, ale i USA, Kanady nebo Turecka. Na stránkách též iniciativa zveřejňuje již proběhlé změny, i když jejich výčet není aktuální, např. Praha i některá další města tu chybí.

Ne vždy však navrhovaná urbanonyma respektují zavedené zvyklosti, např. v Berlíně se sbírají podpisy pod petici požadující přejmenování náměstí[16] u ruské ambasády po ukrajinském prezidentovi (něm. *W. Selenskyj Platz*), ovšem berlínská vyhláška o uličním názvosloví stanoví, že ulice mohou být v zásadě pojmenovány až pět let po smrti osoby, výjimku by musel schválit senát, dalším problémem je, že ve čtvrti Mitte, kde by mělo k přejmenování dojít, mají již několik let přednost při přejmenovávání ulic ženská jména (Tagesspiegel, 19. 3. 2022). Naproti tomu problematický by snad neměl být návrh na pojmenovaní tohoto berlínského náměstí na *náměstí Hrdinů Ukrajiny* (něm. *Platz der Helden der Ukraine*) (openpetition.de, 2022).

[15] „Walking down Ukraine Street to their embassies and consulates, Russian diplomats and citizens worldwide would get a great daily reminder of Ukraine’s sovereignty.“ (www.uastreet.world)

[16] Již dříve ho aktivisté neoficiálně přejmenovali na *náměstí Svobody* (ovšem nikoli německy, ale anglicky jako *Freedom Square*), údajně podle *náměstí Svobody* v Charkově (n-tv.de, 21. 3. 2022).

3.6 Objekty

Výše jsme uvedli celou řadu přejmenování veřejných prostranství, tedy situace, kdy je na počest Ukrajiny pojmenováno místo, které již předtím neslo jiné jméno. Spíše ojediněle se setkáváme s tím, že je tak nazváno i místo dosud bezejmenné. Například v estonském Tallinu takto byla část parku Lembitu pojmenována *Ukrajinské náměstí* (est. *Ukraina väljak*) (Tallin.ee, 10. 6. 2022). Obdobně dostala 15. 7. 2022 jméno *Kyjevský bulvár* (fr. *Kyiv Boulevard*) i nově vybudovaná komunikace v Lucemburku (*The Mayor*, 21. 7. 2022).

Podívejme se i na další objekty. Mezi urbanonyma zařazujeme spolu s M. Ptáčníkovou (2021, s. 56–57) vedle ulic a náměstí též různé budovy sídelního i nesídelního charakteru (např. hotely, kavárny), a stejně tak i zastávky městské dopravy, tedy objekty, které stojí na pomezí chrématonym. Změny názvů se totiž týkají i jich, např. již 1. 3. 2022 oznámila ředitelka *hotelu Moskva* ve Zlíně přejmenování na *hotel Zlín* s odůvodněním: „Nepřejeme si, aby jméno hotelu bylo spojováno s touto neomluvitelnou agresí[,] zcela nepřijatelnou pro nás i celou moderní společnost. Rozhodli jsme se tedy učinit zásadní kroky a dát Hotelu Moskva nové jméno.“ (Facebook Interhotel Zlín – dříve Interhotel Moskva, 1. 3. 2022). V tisku se pak objevila např. zpráva o tom, že se v Jeruzalémě přejmenoval bar *Putin*, oblíbený zvl. mezi místní ruskojazyčnou komunitou, na *Zelenskyj* (The Times of Israel, 27. 2. 2022; idnes.cz, 9. 3. 2022) apod. V těchto případech se jedná o jasnou derusifikaci, tedy odstranění jména spojeného s Ruskem, patrně z obavy před případným bojkotem takového podniku ze strany zákazníků (srov. též Dvořáková, 2022).[17] Poněkud pikantní je případ LGBT+ nočního klubu v Belfastu, který se naopak přejmenovávat nehodlá, protože právě své jméno *Kreml* (angl. *Kremlin*) chápe jako „zdvižený prostředníček“ namířený proti Kremlu a jeho homofobní politice (PinkNews, 19. 3. 2022).

3.7 Reakce na změny urbanonym v Rusku

Ruská strana na tuto vlnu přejmenovávání reaguje nejen protestními nótami, ale „vrací úder“ i na poli urbanonym. Moskevská radnice např. oznámila, že prostranství u velvyslanectví Spojených států amerických ponese název *náměstí Doněcké lidové republiky* (rus. *площадь Донецкой Народной Республики*). Tento název údajně úřady vybraly na základě internetového hlasování, kterého se zúčastnilo přibližně 278 tisíc z 12,6 milionu obyvatel ruského hlavního města (echo24, 11. 6. 2022). V Moskvě má nově své náměstí také Luhanská lidová republika (rus. *площадь Луганской Народной Республики*), a to před ambasádou Velké Británie.

[17] Srov. návrh předsedy ruské Státní dumy V. Volodina přejmenovat McDonald’s v Rusku na *U Strejdy Váni* (aktualne.cz, 11. 3. 2022).

4. Neoficiální změny

„Vedle přejmenování úředních, iniciovaných městskou správou, stojí změny spontánní, které představují živelný akt vyjádření vůle obyvatel města. Tento ojedinělý fenomén je spojen především s vypjatými historickými momenty, kdy nově vzniklá jména ve veřejném prostoru nahrazují (mnohdy velmi ‚improvizovaným' způsobem) jména stávající, aniž by byla předtím úředně schválena." (Ptáčníková, 2021, s. 47; srov. též Ptáčníková, 2022) Po světě jsme zaznamenali několik takových akcí občanských aktivistů, kteří přelepili stávající jméno ulice nebo zcela nahradili původní uliční tabuli jinou. Dělo se tak převážně na samém počátku invaze, tj. na konci února a během března 2022. Změny se týkaly:

a) urbanonym u ambasád a konzulátů, např. před ruskou ambasádou ve Washingtonu se objevila cedule s názvem *President Zelensky Way* (People, 7. 3. 2022),[18] též ulici před ruskou ambasádou v Helsinkách někdo přejmenoval na ulici *Zelenského*, neoficiální nápis byl ve finštině a švédštině (*Zelenskyinkatu* a *Zelenskyjsgatan*). V Edinburghu byla neoficiálně přejmenována ulice, kde sídlí ukrajinský konzulát, a to na *Volodymyr Zelenskyy Street* (Edinburg Evening News, 14. 3. 2022). V Bratislavě byla ulice u ruské ambasády přejmenována aktivisty hned dvakrát, 4. 3. 2022 se tu objevila tabulka *Ulica V. Zelenského* a 7. 3. 2022 byla přelepena oficiální cedule textem „Ruská vojnová loď choď do riti" (Plus 7 dní, 9. 3. 2022);

b) urbanonym odkazujících na Rusko, např. již dva dny po invazi přelepili místní aktivisté tabuli v ulici *Moskevská* v Karlových Varech nápisem *Kyjevská* a ukrajinskou vlajkou (karlovarsky.denik.cz, 26. 2. 2022), 9. 3. 2022 byla přelepena cedule s názvem *Ruské ulice* (angl. *Russia Avenue*) v San Francisku nápisy „No War" a „Ukraine" (ABC News, 9. 3. 2022). V britském Plymouthu kdosi 13. 3. 2022 škrtl název ulice *Novorossiysk Road* a přidal nad ni novou ceduli s názvem *Volodymyr Zelensky Road* (Plymouth Life, 13. 3. 2022). V Praze někdo tabuli s názvem ulice *Ruská* přelepil nápisem: „Ruská válečná lodi jdi do prdele!" (Pražská drbna, 8. 3. 2022).[19]

[18] Tato část ulice přitom byla již v lednu 2018 přejmenována na počest zavražděného ruského opozičního politika Borise Němcova. Ruská strana to tehdy označila za „špinavý trik" (BBC News, 10. 1. 2018) a „chystané přejmenování tak pobouřilo některé poslance ruského parlamentu, že navrhovali přejmenovat prostor v boční části areálu americké ambasády v centru Moskvy na Severoamerickou slepou ulici. Návrh tehdy realizován nebyl" (echo24, 11. 6. 2022).

[19] Připomeňme, že k podobným akcím došlo v Praze již v roce 2014 po ruské anexi Krymu. Tehdy také kdosi změnil jméno zastávky *Krymská* na *Ruská* a připojil výzvu: „Vážení cestující spoluobčané, zastávka KRYMSKÁ je od 7. 3. 2015 přejmenována na RUSKÁ. Pokud budeme jen přihlížet, mohou být tímto názvem v budoucnu přejmenovány další zastávky, a to kdekoli na linkách ve směru Východ – Západ. Zachraňte Krymskou. Podpořte Ukrajinu.

Obrázek 6: Neoficiální změna jména ulice *Ruská* v Praze (zdroj: Pražská drbna, 8. 3. 2022)

Vidíme, že těmto neoficiálním urbanonymům zcela jasně dominuje motivace jménem ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského. Protože se však jedná o jména neoficiální, byly tabule s nimi po čase příslušnými orgány odstraněny.[20]

Pouhou recesí, které se však s velkou kreativitou chopili uživatelé sociálních sítí, politici i různé organizace a firmy, pak byl v říjnu 2022 návrh petice za vyhlášení referenda o připojení Kaliningradské oblasti k České republice, přejmenování *Kaliningradu* českým exonymem *Královec* a celé oblasti na *Královsko*. Vše začalo jako vtip reagující na ruská referenda o anexi čtyř ukrajinských oblastí. Původně polský příspěvek navrhující rozdělení této ruské enklávy na Baltu mezi Polsko a Českou republiku sdílel europoslanec T. Zdechovský, aby ukázal absurditu ruského přístupu. Mezi mnoha memy, které se okamžitě začaly šířit, byla i mapa s novými toponymy. Kromě českého historického exonyma *Královec* (město tak bylo nazváno na počest českého krále Přemysla Otakara II.) se tu objevují toponyma počeštěná (např. *Jantarné* < *Янтáрный* či *Světlé* < *Свéтлый*), pozměněná na základě podobnosti s jiným českým toponymem (např. *Nemanice* místo ruského *Неман*, *Husovice* místo ruského *Гусев*), ale také toponyma odlišná (např. *Benešov nad Baltem* místo ruského *Балтúйск* nebo *Husův Brod* místo ruského *Багратионовск*). Přestože se jednalo o satiru, některá ruská média vzala tento návrh vážně (idnes.cz, 30. 9. 2022).

5. Neverbální prvky v jazykové krajině

Po ruské invazi se na řadě budov, na dopravních prostředcích apod. objevily ukrajinské vlajky jakožto projev sympatií a solidarity k tomuto státu. Stejně působilo i osvětlování budov žlutou a modrou, tedy barvami ukrajinské vlajky, které

Jakkoli.“ Tehdy byly též přelepeny cedule s názvy ulic *Krymská*, *Černomořská*, *Sevastopolská* a *Ukrajinská* a nahrazeny nápisem *Ruská?* (metro.cz, 10. 4. 2014).

[20] Zajímavý přístup zvolili zastupitelé v Uhříněvsi. Uliční cedule s nápisem *Přátelství* byla po předem ohlášenou dobu jednoho měsíce doplněna tak, aby vznikl název *Česko-ukrajinského přátelství*. Nutno ještě říci, že jméno ulice *Přátelství* pochází z roku 1978 a původně oslavovalo přátelství se Sovětským svazem (Ptáčníková, 2022, s. 150).

Obrázek 7: Kaliningradská oblast po připojení k ČR (zdroj: idnes.cz, 4. 10. 2022)

jsme mohli vidět např. na Eiffelově věži v Paříži, Braniborské bráně v Berlíně, na Opeře v Sydney, u nás např. na Tančícím domě v Praze, na Městském divadle v Brně apod. Přestože se jedná o neverbální prostředek, sdělení, které se tímto způsobem předává, je jasné, je jím podpora Ukrajiny.

Domníváme se, že tu vlajky plnily obdobnou funkci jako nápisy.[21] Spontánně např. došlo v Praze k přelepení uliční cedule s názvem *Ruská* ukrajinskou vlajkou (Pražská drbna, 8. 3. 2022), stejně tak byla „přejmenována" vlajkou i stejnojmenná tramvajová zastávka. Též v Teplicích přelepili aktivisté jména *Ruská* a *Moskevské náměstí* ukrajinskými vlajkami (teplicky.denik.cz, 28. 2. 2022). Spojení této složky neverbální a verbální se pak uplatnilo např. i na oficiálním označení zastávek pražské hromadné dopravy *Krymská*, *Volyňská*, *Zborovská*, *Ukrajinská* a *Náměstí Míru* modrou a žlutou (Pražská drbna, 6. 3. 2022). Toto spojení ukrajinských národních barev s toponymy jasně vyjadřuje přání míru a přesvědčení, že tato místa jsou ukrajinská.

[21] Součástí jazykové krajiny města jsou nejen samotné nápisy. V teorii jazykové krajiny představuje základní jednotku (jazykový znak) spojení vizuálního obrazu a textu. „Na znak (sign) je nutné nahliadať z pohľadu vizuálnej semiotiky, prostredníctvom ktorej sa znak realizuje ako slovo, syntagma, logonymum, obrázok (ilustrácia, schéma, maľba, fotografia a pod.) či text. Zároveň je jeho výskyt podmienený kontextuálne aj situačne a realizuje sa v konkrétnom časopriestore." (Jesenská, 2021, s. 46)

Obrázek 8: Přelepení jména ulice *Ruská* v Praze ukrajinskou vlajkou (zdroj: Pražská drbna, 8. 3. 2022)

6. Další prvky v městské jazykové krajině

Součástí městské jazykové krajiny jsou i nejrůznější neoficiální nápisy, zvl. různé graffiti apod. Nápisy se obracejí přímo na prezidenta Putina a vyzývají ho „Hej Putin, let people go!“, „Dear Putin, let's speed up where you kill yourself in a bunker“ nebo „Hands off Ukraine, Putin!“ apod. Objevují se i obměny jména ruského prezidenta, který je přirovnáván k Hitlerovi, např. spojení *Adolf Putin*, přezdívka *Putler* vzniklá jako složenina z *Put(in)* a *(Hit)ler*. Na obrázcích je Putin házen do koše či strkán do konečníku, jedná se o hříčku s jeho příjmením *Putin* a anglickým slovesem *put in* ve významu ‚vstrčit', ‚vhodit'. Dále se místy objevují nápisy namířené proti ruským institucím, např. v Brně umístili aktivisté na pobočky ruské banky nálepky, které vizuálně připomínaly logo a název této banky, ale její jméno pozměňují ze *Sberbank* na *Sebranka* (zprávy.aktualne.cz, 2. 3. 2022). Stejně řešené graffiti se pak objevilo i na zdi jedné budovy v Brně (viz obr. 9). Nutno ovšem říci, že se v těchto případech jedná o poškozování cizího majetku a je to považováno za projev vandalismu. Nápisy pak bývají odstraňovány, i když to někdy budí další kontroverze (srov. Deník N, 10. 3. 2022).

Obrázek 9: Graffiti *Sebranka* v Brně Králově Poli (zdroj: Facebook Jana Bílková, 25. 2. 2022)

Kontroverzní jsou i útoky na různé ruské nebo s Ruskem spojené objekty. Již 24. 2. 2022, tj. v den začátku invaze, postříkali demonstranti rudou barvou zeď ruského velvyslanectví v Praze, později se tu objevil na zdi nápis *Velvyslanectví pekla*, což můžeme chápat i jako neoficiální přejmenování této instituce (E15.cz, 27. 2. 2022). K podobným akcím došlo i v řadě dalších měst, hlavním cílem se přitom zjevně stávají tabulky se jménem ambasády a se státním znakem Ruské federace, tedy nikoli budova jako taková, ale nápis, který ji označuje.

7. Závěr

Jsme svědky nebývale dynamických změn v jazykové krajině, a zvláště v urbanonymii různých měst vlivem válečných událostí, které vyvolaly vlnu solidarity

Obrázek 10 a 11: Ambasády Ruské federace v Sofii (Bulharsko) a Wellingtonu (Nový Zéland) (zdroj: Sofia Globe, 8. 4. 2022; NZ Herald, 25. 2. 2022)

s Ukrajinou po celém světě. Urbanonymie (ať už oficiální, nebo neoficiální) se stala součástí ideologického boje. Nová oficiální urbanonyma nejčastěji oslavují svobodnou Ukrajinu, její obránce nebo padlé, neoficiální urbanonyma pak vzdávají hold ukrajinskému prezidentovi V. Zelenskému. Jejich funkcí je především honorifikace, sekundárně plní i funkci lokalizační či orientační vzhledem k tomu, že se většinou jedná o názvy ulic a prostranství v blízkosti ruských vyslanectví a konzulátů. Iniciátory přejmenovávání veřejných prostranství jsou jak politici, tak veřejnost, vzniká řada petic a občanských iniciativ. Ne vždy se však snaha o přejmenování setká u místních obyvatel s kladnou odezvou, některé návrhy proto nakonec nejsou realizovány, argumentuje se přitom především administrativní náročností spojenou s výměnou dokladů apod. Na rozdíl od Ukrajiny jsme jinde ve světě nezaznamenali výraznější snahu o derusifikaci stávajících uličních názvů.

Součástí jazykové krajiny jsou vedle uličních cedulí i různé další nápisy (např. graffiti) i prvky neverbální (např. ukrajinské vlajky na budovách a prostředcích hromadné dopravy apod.). I ty vysílají jasný vzkaz.

Studie vznikla s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., RVO: 68378092.

LITERATURA

АМИРОВ, В. М. (2021): Особенности функционирования ономастических единиц в милитарном дискурсе вооруженного конфликта на востоке Украины, *Voprosy onomastiki*, 1, s. 237–250, https://doi.org/10.15826/vopr_onom.2021.18.1.012.

CZEPCZYŃSKI, M. (2008): *Cultural Landscapes of Post-socialist Cities: Representation of Powers and Needs*. Farnham: Ashgate Publishing.

DAVID, J. (2010): Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie. In: J. David – M. Boháčová – M. Harvalík (eds.), *Mnohotvárnost a specifičnost onomastiky. IV. česká*

onomastická konference, 15.–17. září 2009, Ostrava. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě – Ústav pro jazyk český AV ČR, s. 131–137.
DAVID, J. (2011): Klasifikace honorifikačních toponym. *Slovo a slovesnost*, 72, s. 13–27.
DAVID, J. (2017a): Politická onomastika (heslo). In: P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. <https://www.czechency.org/slovnik/ POLITICKÁ ONOMASTIKA> cit. 2022-12-02.
DAVID, J. (2017b): Honorifikační toponymum. In: P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. <https://www.czechency.org/slovnik/HONORIFIKAČNÍ TOPONYMUM> cit. 2022-12-02.
DVOŘÁKOVÁ, Ž. (2022): Válka na talíři. O názvech jídel reagujících na rusko-ukrajinskou válku. *Jazykovědné aktuality*, 59, 3–4, s. 87–92.
JESENSKÁ, P. (2021): Skúmanie základnej jednotky jazykovej krajiny. In: A. Ďuricová – J. Lauková (eds.), *Od textu k prekladu XV, 2. časť, Linguistic Landscape*. Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů, s. 45–51.
LANDRY, R. – BOURHIS, R. (1997): Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality. An Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16, s. 23–49.
NEETHLING, B. (2016): Street Names. A Changing Urban Landscape. In: C. Hough – D. Izdebska (eds.), *The Oxford Handbook of Names and Naming*. Oxford: Oxford University Press, s. 144–157.
OSTASH, L. (2023): Nové reálie v urbanonymii Ukrajiny. *Acta onomatica*, 64, 1, s. 112−130.
PTÁČNÍKOVÁ, M. (2021): *Mezi Stalinovou třídou a Husákovým tichem. Kapitoly z pražské toponymie*. Praha: Academia.
PTÁČNÍKOVÁ, M. (2022): Travesting central Prague from Jan Palach Square to Ukraininа Heroes' Street: The symbolic function of place names in a linguistic ladscape. *Folia onomastica Croatica*, 31, s. 145–156, https://doi.org/10.21857/y7v64tv8gy.
ROSE-REDWOOD, R. – ALDERMAN, D. – AZARYAHU, M. (2017): *The Political Life of Urban Streetscapes*. Abingdon: Taylor & Francis Group.

PRAMENY

ABC News (9. 3. 2022): San Francisco street sign 'renamed' in support of Ukraine after Russian invasion, [on-line] <https://abc7news.com/russia-ukraine-news-sf-street-sign-changed-avenue-coca-cola/11633465/> cit. 2022-09-11.
aktualne.cz (11. 3. 2022): „U Strejdy Váni." Ruský politik má plán, jak nahradit McDonald's, internet se baví, [on-line] <https://magazin.aktualne.cz/u-strejdy-vani-rusky-politik-ma-plan-jak-nahradit-mcdonalds/r~0cd0fe5aa08611eca89f0cc47ab5f122//> cit. 2022-09-11.
BBC News (10. 1. 2018): Washington renames Russian embassy street after slain opposition MP, [on-line] <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-42640239> cit. 2022-09-11.
bialystok.pl (21. 10. 2022): Rondo Wolnej Ukrainy [on-line] <https://www.bialystok.pl/pl/wiadomosci/aktualnosci/rondo-wolnej-ukrainy.html> cit. 2022-12-02.
bild.de (10. 11. 2022): Straße vor Russen-Konsulat nach Ukraine-Held benannt, [on-line] <https://www.bild.de/regional/leipzig/leipzig-news/boris-romantschenko-96-strasse-vor-

russen-konsulat-nach-ukraine-held-benannt-81893666.bild.html> cit. 2022-12-02.

CBS News (24. 8. 2022): Brighton Beach Corner co-named "Ukrainian Way" in solidarity, [on-line] <https://www.cbsnews.com/newyork/news/brighton-beach-corner-ukrainian-way/> cit. 2022-09-11.

Českobrodský zpravodaj (květen 2022): Návrhy, které nepostoupily ke hlasování, [on-line] <https://www.cesbrod.cz/media/pdf/cbz/2022/CeskobrodskyZpravodaj_2022_kveten.pdf> cit. 2022-12-02.

ČT24 (5. 4. 2022): Kyjev, nebo Kyjiv? Na Ukrajinu, nebo v Ukrajině? Čeština reaguje na politické změny, [on-line] <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3466122-kyjev-nebo-kyjiv-na-ukrajinu-nebo-v-ukrajine-cestina-reaguje-na-politicke-zmeny> cit. 2022-09-11.

Deník N (10. 3. 2022): Ukrajinky musely v Praze mýt nápisy na podporu vlastní země. Firma nechce říct, kdo je tam poslal, [on-line] <https://denikn.cz/834282/ukrajinky-musely-v-praze-myt-napisy-na-podporu-vlastni-zeme-firma-nechce-rict-kdo-je-tam-poslal/> cit. 2022-09-11.

denik.cz (28. 2. 2022): Ukrajinských hrdinů: Ulice ruského velvyslanectví by mohla dostat nové jméno, [on-line] <https://www.denik.cz/regiony/ruske-velvyslanectvi-ukrajinskych-hrdinu-praha-ulice-prejmenovani-valka-ukrajina.html> cit. 2022-09-11.

Diario de Avisos (7. 4. 2022): Santa Cruz, dispuesta a dedicar una calle al pueblo ucraniano, [on-line] <https://diariodeavisos.elespanol.com/2022/04/santa-cruz-calle-ucrania/> cit. 2022-09-11.

DREYER, B. (9. 3. 2022): Kyiv vs. Kiev, Zelensky vs. Zelenskyy, and the immense meaning of 'the'. *The Washington Post*, [on-line] <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/03/09/language-ukraine-war-kyiv-kiev> cit. 2022-09-11.

E15.cz (27. 2. 2022): Ruská ambasáda v Praze. Nahlédněte za zdi Korunovační ulice, [on-line] <https://www.e15.cz/magazin/ruska-ambasada-v-praze-nahlednete-za-zdi-korunovacni-ulice-1388042> cit. 2022-09-11.

Edinburg Evening News (14. 3. 2022): Ukraine-Russia: Edinburgh street unofficially renamed in honour of Ukrainian president Volodymyr Zelensky, [on-line] <https://www.edinburghnews.scotsman.com/news/people/edinburgh-street-unofficially-renamed-in-honour-of-ukrainian-president-3610071> cit. 2022-09-11.

echo24 (11. 6. 2022): Válka na uličních cedulích. Mariupol má nově Leninovo náměstí i s ruskou vlajkou [on-line] <https://echo24.cz/a/SFxP7/valka-na-ulicnich-cedulich-mariupol-ma-nove-leninovo-namesti-i-s-ruskou-vlajkou> cit. 2022-09-11.

El País (7. 3. 2022): Almeida da una plaza al presidente ucranio Zelenski y casi se la quita a Lesya Ukrainka, [on-line] <https://elpais.com/espana/madrid/2022-03-07/almeida-las-rotondas-el-presidente-volodimir-zelenski-y-lesya-ukrainka.html> cit. 2022-09-11.

europe-cities.com (7. 3. 2022): Liberal Initiative proposed to change the name of the street next to the embassy in Lisbon to Rua da Ukraine – Observer [on-line] <https://europe-cities.com/2022/03/07/liberal-initiative-proposed-to-change-the-name-of-the-street-next-to-the-embassy-in-lisbon-to-rua-da-ukraine-observer/> cit. 2022-09-11.

Facebook Interhotel Zlín – dříve Interhotel Moskva (1. 3. 2022), [on-line] <https://www.facebook.com/InterhotelMoskva/photos/a.2324701710916139/5511678278885117/> cit. 2022-09-11.

Facebook My country? Europe. (2. 3. 2022), [on-line] <https://www.facebook.com/mycountryeurope/photos/a.772992119462680/4803677523060766> cit. 2022-09-11.

Facebook Jana Bílková (25. 2. 2022), [on-line] <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10227720050733109&set=a.1844558760054> cit. 2022-09-11.

FRAM, T. (7. 10. 2022): American Online Dictionary Updates Spelling of Ukrainian Place Names [on-line] <https://gwaramedia.com/en/american-online-dictionary-updates-spelling-of-ukrainian-place-names/> cit. 2022-12-02.

gdansk.pl (28. 4. 2022): Skwer Bohaterskiego Mariupola we Wrzeszczu jest już faktem. Radni Miasta Gdańska jednogłośnie za, [on-line] <https://www.gdansk.pl/wiadomosci/Radni-zdecydowali-Bedzie-Skwer-Bohaterskiego-Mariupola-w-Gdansku-Wrzeszczu,a,219076> cit. 2022-12-02.

gdynia.pl (26. 4. 2022): Plac Wolnej Ukrainy, [on-line] <https://www.gdynia.pl/co-nowego,2774/plac-wolnej-ukrainy,565059> cit. 2022-09-11.

Global News (9. 3. 2022): 'Free Ukraine Square': Area in front of Russian consulate in Toronto getting new name, [on-line] <https://globalnews.ca/news/8670004/free-ukraine-square-toronto-russian-consulate/> cit. 2022-09-11.

GRUNTOVÁ, K. (6. 5. 2022): Kyjev, nebo Kyjiv? Do Ukrajiny, či na Ukrajinu? Konflikt na východě má i svou ‚jazykovou frontu'. *irozhlas.cz*, [on-line] <https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/ukrajinstina-rustina-jazyk-kyjev-kyjiv-kyiv-valka-na-ukrajine_2205060700_gut/> cit. 2022-09-11.

guru.ua: Площа Свободи та Миру [on-line] <https://rest.guru.ua/ua/mariupol/places/1954-ploshad_svobody_i_mira> cit. 2022-12-02.

HLAVÁČEK, P. (19. 5. 2022): Česko potřebuje derusifikaci veřejného prostoru a Ukrajina nám ukazuje proč. *Forum24*, [on-line] <https://www.forum24.cz/cesko-potrebuje-derusifikaci-verejneho-prostoru-a-ukrajina-nam-ukazuje-proc> cit. 2022-09-11.

Iceland Review (27. 4. 2022): Reykjavík Plaza Renamed "Kyiv Square", [on-line] <https://www.icelandreview.com/politics/reykjavik-plaza-renamed-kyiv-square/> cit. 2022-09-11.

idnes.cz (5. 2. 2021): Vyhlídka Alexeje Navalného, hlásá cedule v Praze. Název však není oficiální [on-line] <https://www.idnes.cz/praha/zpravy/vyhlidka-alexeje-navalneho-stromovka.A210205_140122_praha-zpravy_rsr> cit. 2022-09-11.

idnes.cz (9. 3. 2022): Deputinizace chutného oběda. Svět kvůli válce přejmenoval jídlo, bar i ulice, [on-line] <https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/rusko-invaze-ukrajina-quebec-jeruzalem-svet-zmena-nazvu-putin.A220308_103018_zahranicni_kha? > cit. 2022-09-11.

idnes.cz (4. 10. 2022): O anexi Kaliningradu žertem debatují i politici. „Pro" jsou Putin i Biden [on-line] <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/kaliningrad-rusko-exklava-anexe-kralovec-vtip-zdechovsky-kalousek-twitter-internet.A221004_124639_domaci_klf?> cit. 2022-11-06.

idnes.cz (30. 9. 2022): Ruský web vzal vážně Zdechovského vtip o připojení Kaliningradu k Česku [on-line] <https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/tomas-zdechovsky-rusko-kaliningrad.A220930_162834_zahranicni_knn> cit. 2022-11-06.

irozhlas.cz (4. 5. 2022): Česká Lípa řeší přejmenování ulic Moskevská a Ruská. Litvínov rozhodne o názvu mostu po Ukrajinci, [on-line] <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/rusko-ukrajina-prejmenovani-ulic-ceska-lipa-most-litvinov_2205041119_ako> cit. 2022-09-11.

jip (šifra) (2022): Rozhodli jste: most zůstane bez jména. *Měsíčník pro Litvínov, Meziboří, Horní Jiřetín a okolí*, 13, s. 16.

karlovarsky.denik.cz (26. 2. 2022): Moskevská ulice v Karlových Varech se stala Kyjevskou. Ale ne na dlouho, [on-line] <https://karlovarsky.denik.cz/zpravy_region/moskevska-ulice-v-karlovych-varech-nese-v-jedne-casti-protestni-nazev-kyjevska-2.html> cit. 2022-09-11.

KONIECZEK, M. (21. 11. 2022): Aleja Ofiar Rosyjskiej Agresji w Warszawie. Przy ambasadzie Rosji pojawiły się tabliczki z nową nazwą alei, [on-line] <https://warszawa.naszemiasto.pl/aleja-ofiar-rosyjskiej-agresji-w-warszawie-przy-ambasadzie/ar/c1-9097395> cit. 2022-12-02.

lokalno.mk (12. 9. 2022): Скопје ќе добие „Алеја на Украина“ на улицата „Никола Кљусев“, [on-line] <https://lokalno.mk/skopje-ke-dobie-aleja-na-ukraina-na-ulitsata-nikola-klusev/> cit. 2022-12-02.

metro.cz (10. 4. 2014): ZÁHADA: Zastávka a ulice Krymská se znenadání přejmenovala na Ruskou, [on-line] <https://www.metro.cz/zahada-zastavka-a-ulice-krymska-se-znenadani-prejmenovala-na-ruskou-11m-/praha.aspx?c=A140306_170125_co-se-deje_rab> cit. 2022-09-11.

MĚSTSKÝ ÚŘAD ČESKÁ LÍPA (2022): *Materiály na 36. zasedání Zastupitelstva města Česká Lípa, které se bude konat dne 4. 5. 2022*, [on-line] <https://www.mucl.cz/assets/File.ashx?id_org=2138&id_dokumenty=47221> cit. 2022-09-11.

mil.in.ua (18. 7. 2022): Russian military received outdated maps of Ukraine prior to invasion, [on-line] <https://mil.in.ua/en/news/russian-military-received-outdated-maps-of-ukraine-prior-to-invasion/> cit. 2022-12-02.

News in English (9. 3. 2022): Russian embassy at ‘Ukraine’s Square’, [on-line] <https://www.newsinenglish.no/2022/03/09/russian-embassy-at-ukraine-square/>. n-tv.de (21. 3. 2022): „Wolodymyr Selenskyj Platz“ Petition: Neuer Name für Adresse der russischen Botschaft, [on-line] <https://www.n-tv.de/panorama/Petition-fordert-diesen-neuen-Namen-fuer-Adresse-der-russischen-Botschaft-in-Berlin-article23208536.html> cit. 2022-09-11.

nypost.com (6. 6. 2022): Pro-Kremlin separatists put up Russian road signs in Mariupol, *New York Post* [on-line] <https://nypost.com/2022/05/06/pro-kremlin-separatists-erect-russian-road-signs-in-mariupol/> cit. 2022-09-11.

NZ Herald (25. 2. 2022): Russia invades Ukraine: Angry scenes outside Wellington embassy, [on-line] <https://www.nzherald.co.nz/nz/russia-invades-ukraine-angry-scenes-outside-wellington-embassy/D4GJ7ERWGFIKS3AH7KZWFOZUXY/> cit. 2022-09-11.

onet.pl (12. 7. 2022): W Krakowie otwarto Skwer Wolnej Ukrainy. Lokalizacja nie jest przypadkowa, [on-line] <https://www.onet.pl/informacje/onetkrakow/otwarto-skwer-wolnej-ukrainy-niezwykly-gest-krakowa/cd9hy64,79cfc278> cit. 2022-09-11.

Openpetition.de (2022), [on-line] <https://www.openpetition.de/petition/online/platz-der-helden-der-ukraine-als-neue-adresse-der-botschaft-der-russischen-foederation-2> cit. 2022-09-11.

People (7. 3. 2022): Street Outside Russian Embassy Labeled ‚President Zelensky Way‘ by Activist ‚Guerilla Art‘ Group, [on-line] <https://people.com/politics/street-outside-russian-embassy-labeled-ukraine-president-zelensky-way-activist-guerilla-art-group/> cit. 2022-09-11.

PinkNews (19. 3. 2022): Gay club named Kremlin refuses to ditch name amid war in Ukraine [on-line] <https://www.pinknews.co.uk/2022/03/19/kremlin-russia-lgbt-bar-vladimir-putin> cit. 2022-09-11.

Plus 7 dní (9. 3. 2022): Expolitik premenoval ulicu v Bratislave, kde sídli ruská ambasáda: Do 5 sekúnd boli pri ňom…, [on-line] <https://plus7dni.pluska.sk/domov/niekto-premenoval-ulicu-bratislave-kde-sidli-ruska-ambasada-velavravny-odkaz-nalepke> cit. 2022-09-11.

Plymouth Life (13. 3. 2022): Plymouth's Novorossiysk Road sign ‚changed' to Volodymyr Zelensky Road, [on-line] <https://www.plymouthherald.co.uk/news/plymouth-news/plymouths-novorossiysk-road-sign-changed-6796372> cit. 2022-09-11.

plzenoviny.cz (3. 3. 2022): Sirková ulice v Plzni se přejmenuje na Ukrajinskou, [on-line] <https://plzenoviny.cz/sirkova-ulice-v-plzni-se-prejmenuje-na-ukrajinskou/> cit. 2022-09-11.

poznan.pl (23. 6. 2022): Skwer Obrońców Ukrainy 2022, [on-line] <https://www.poznan.pl/mim/info/news/skwer-obroncow-ukrainy-2022,183227.html/> cit. 2022-09-11.

Pražská drbna (6. 3. 2022): Krymská je žluto-modrá. Dopravní podnik přebarvil zastávková tabla na podporu Ukrajiny, [on-line] <https://prazska.drbna.cz/zpravy/doprava/8355-krymska-je-zluto-modra-dopravni-podnik-prebarvil-zastavkova-tabla-na-podporu-ukrajiny.html> cit. 2022-09-11.

Pražská drbna (8. 3. 2022): Ruská válečná lodi, jdi do p*dele nebo náměstí Volodymyra Zelenského. Pražané dávají místům nová jména, [on-line] <https://prazska.drbna.cz/zpravy/politika/8375-ruska-valecna-lodi-jdi-do-p-dele-nebo-namesti-volodymyra-zelenskeho-prazane-davaji-mistum-nova-jmena.html> cit. 2022-09-11.

prazsky.denik.cz (27. 2. 2020): Ruskou ambasádu odteď obklopuje náměstí a promenáda se jmény kritiků Kremlu, [on-line] <https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/ruskou-ambasadu-odted-obklopuje-namesti-a-promenada-se-jmeny-kritiku-kremlu-20200227.html> cit. 2022-09-11.

Reuters (6. 3. 2022): Albania renames street in capital Tirana as Free Ukraine [on-line] <https://www.reuters.com/world/europe/albania-renames-street-capital-tirana-free-ukraine-2022-03-06> cit. 2022-09-11.

Reuters (29. 4. 2022): Sweden names park next to Russian embassy Place of Free Ukraine, [on-line] <https://www.reuters.com/world/europe/sweden-names-park-next-russian-embassy-place-free-ukraine-2022-04-29/> cit. 2022-09-11.

scottishdailyexpress.co.uk (2. 3. 2022): Petition launched to change Melville Street in Edinburgh to Zelenskyy Street, [on-line] <https://www.scottishdailyexpress.co.uk/news/scottish-news/petition-launched-change-melville-street-26367119> cit. 2022-09-11.

sever.rozhlas.cz (4. 5. 2022): Obyvatelé Litvínova budou rozhodovat v anketě o jméně jednoho z mostů, [on-line] <https://sever.rozhlas.cz/obyvatele-litvinova-budou-rozhodovat-v-ankete-o-jmene-jednoho-z-mostu-8737885> cit. 2022-09-11.

Sofia Globe (7. 4. 2022): Bulgaria's capital names lane in front of Russian embassy 'Heroes of Ukraine', [on-line] <https://sofiaglobe.com/2022/04/07/bulgarias-capital-names-lane-in-front-of-russian-embassy-heroes-of-ukraine/> cit. 2022-12-02.

Sofia Globe (8. 4. 2022): Two arrested after throwing red paint at Russian embassy in Bulgaria's capital, [on-line] <https://sofiaglobe.com/2022/04/08/two-arrested-after-throwing-red-paint-at-russian-embassy-in-bulgarias-capital/> cit. 2022-09-11.

subbota.ua (1. 3. 2022): У Запоріжжі з'явились білборди з посланням до окупантів (ФОТО), [on-line] <https://subbota.ua/news/171217/u-zaporizhzhi-zyavilis-bilbordi-z-poslannyam-do-okupantiv-foto> cit. 2022-09-11.

SURAIYA, J. (19. 3. 2022): View: Where the streets have shame names. *Economic Times* [on-line] <https://economictimes.indiatimes.com/opinion/et-commentary/view-where-the-streets-have-shame-names/articleshow/90326264.cms> cit. 2022-09-11.

Sveriges radio (29. 4. 2022): Stockholm to change name of park by Russian embassy to „Free Ukraine Place", [on-line] <https://sverigesradio.se/artikel/stockholm-to-change-name-of-park-by-russian-embassy-to-free-ukraine-place> cit. 2022-09-11.

Tagesspiegel (19. 3. 2022): „Wolodymyr Selenskyj Platz" statt Unter den Linden: Petition fordert Straßen-Umbenennung vor russischer Botschaft, [on-line] <https://www.tagesspiegel.de/berlin/wolodymyr-selenskyj-platz-statt-unter-den-linden-petition-fordert-strassen-umbenennung-vor-russischer-botschaft/28180946.html> cit. 2022-09-11.

Tallin.ee (10. 6. 2022): Tallinn City Government establishes Ukraine Square in Lembitu Park, [on-line] <https://www.tallinn.ee/en/news/tallinn-city-government-establishes-ukraine-square-lembitu-park> cit. 2022-12-02.

teplicky.denik.cz (28. 2. 2022): FOTO: V Teplicích lidé „překřtili" Ruskou ulici na Ukrajinskou, [on-line] <https://teplicky.denik.cz/zpravy_region/teplice-ruska-ulice-modkevske-namesti-20220228.html> cit. 2022-09-11.

The Barents Observer (8. 3. 2022): Oslo names street by Russian Embassy 'Ukraine Square', [on-line] <https://thebarentsobserver.com/en/life-and-public/2022/03/oslo-names-street-russian-embassy-ukraine-square> cit. 2022-09-11.

The Brussel Times (6. 5. 2022): Rue d'Ukraine: Brussels might change Russian street names in protest [on-line] <https://www.brusselstimes.com/belgium/222816/rue-dukraine-brussels-might-change-russian-street-names-in-protest> cit. 2022-09-11.

The Brussel Times (18. 5. 2022): Rue de Moscou (unofficially) renamed Rue de Kiev in Saint-Gilles, [on-line] <https://www.brusselstimes.com/brussels/225600/rue-de-moscou-unofficially-renamed-rue-de-kiev-in-saint-gilles> cit. 2022-09-11.

The Guardian (10. 3. 2022): Lithuania names road leading to Russian embassy 'Ukrainian Heroes' Street', [on-line] <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/10/lithuania-names-road-leading-to-russian-embassy-ukrainian-heroes-street> cit. 2022-09-11.

The Kyiv Independent (5. 2. 2023): Russia renames 86 streets named after Ukrainian figures in occupied Melitopol, [on-line] <https://kyivindependent.com/news-feed/russia-renames-86-streets-named-after-ukrainian-figures-in-occupied-melitopol/> cit. 2023-02-14.

The Mayor (21. 7. 2022): Luxembourg will have a 'Boulevard de Kiev', [on-line] <https://www.themayor.eu/en/a/view/luxembourg-will-have-a-boulevard-de-kiev-10751> cit. 2022-12-02.

The New York Times (10. 3. 2022): 'Free Ukraine Street': Russian Embassies Get Pointed New Addresses, [on-line] <https://www.nytimes.com/2022/03/10/world/europe/ukraine-russia-war-embassies-street-names.html> cit. 2022-09-11.

The Irish Times (14. 3. 2022): Proposal to change name of Orwell Road to Independent Ukraine Road to be dropped, [on-line] <https://www.irishtimes.com/news/politics/proposal-to-change-name-of-orwell-road-to-independent-ukraine-road-to-be-dropped-1.4825688> cit. 2022-09-11.

The Times of Israel (27. 2. 2022): Popular Jerusalem bar scraps 'Putin' name after Ukraine invasion, [on-line] <https://www.timesofisrael.com/popular-jerusalem-bar-scraps-putin-name-after-ukraine-invasion/> cit. 2022-09-11.

tuwroclaw.com (27. 5. 2022): Rondo we Wrocławiu dostanie nazwę Wolnej Ukrainy, [on-line] <https://www.tuwroclaw.com/wiadomosci,rondo-we-wroclawiu-dostanie-nazwe-wolnej-ukrainy,wia5-3266-65464.html> cit. 2022-12-02.

tvnoviny.sk (25. 5. 2022): Časť Godrovej ulice v Bratislave, kde sídli ruská ambasáda, premenovali na počesť Borisa Nemcova, [on-line] <https://tvnoviny.sk/domace/clanok/178678-cast-godrovej-ulice-v-bratislave-kde-sidli-ruska-ambasada-premenovali-na-pocest-borisa-nemcova> cit. 2022-09-11.

Twitter José Luis Martínez-Almeida (7. 3. 2022), [on-line] <https://twitter.com/AlmeidaPP_/status/1500775306105430022> cit. 2022-09-11.

wikipedia.org, https://cs.wikipedia.org/wiki/Ruská_válečná_lodi,_jdi_do_prdele!! cit. 2022-09-11.

zprávy.aktualne.cz (2. 3. 2022): Ruská Sebranka. Aktivisté vylepili do výloh Sberbank v Brně hanlivé nápisy, [on-line] <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/aktiviste-vylepili-do-vyloh-sberbank-v-brne-napisy-sebranka/r~3636d1d2993f11ec87d40cc47ab5f122/> cit. 2022-09-11.

zprávy.aktualne.cz (22. 4. 2022): Ukrajinských hrdinů. Praha přejmenovala část ulice Korunovační u ruské ambasády [on-line] <https://zpravy.aktualne.cz/regiony/praha/ukrajinskych-hrdinu-praha/r~92302b02c21411ec8a24ac1f6b220ee8/> cit. 2022-09-11.

Žaneta Dvořáková
ORCID: 0000-0002-3947-2019
z.dvorakova@ujc.cas.cz
odd. onomastiky
ÚJČ AV ČR, v. v. i.
Valentinská 1
110 00 Praha 1

Tento článek je volně přístupný na základě licence *Creative Commons Uveďte původ 4.0 Mezinárodní veřejná licence*, která umožňuje používání, šíření a reprodukci článku za podmínky, že původní článek bude řádně citován. Licenční podmínky jsou dostupné zde: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.cs.

This is an open access article under the terms of the *Creative Commons Attribution 4.0 International Public License*, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original article is properly cited. The license terms are available here: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.